

Король Алина Валентиновна, преп., кафедра иностранных языков, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Ключковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: kaf1402@mail.ru.

Korol Alina, lecturer, foreign languages department, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-69; e-mail: kaf1402@mail.ru.

Рекомендовано до публікації доц. А.О. Борисовою, канд. техн. наук А.О. Колесник.

Отримано 15.03.2015. ХДУХТ, Харків.

УДК 811.111:81'06

КВАНТИТАТИВНІ ОДИНИЦІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

О.М. Муравйова, Т.А. Кравцова, А.В. Король

Досліджено квантитативні одиниці сучасної англійської мови, ідентифіковано їх статус у мові та мовленні. Виявлено структурні та комбінаторні можливості кількісних одиниць, текстові модифікації нумеральних сполучень в англомовних текстах, розглянуто процес їх десемантизації у фразеологічному контексті, окреслено перспективи подальшого дослідження квантитативних одиниць.

Ключові слова: квантитативність, квантитативні одиниці, системність, функціональне навантаження, мовне поле кількості, функціонально-семантичне поле кількості, семантична деривація, нумеральне сполучення, лекалізація квантитативних одиниць, маргінальна зона.

КВАНТИТАТИВНЫЕ ЕДИНИЦЫ СОВРЕМЕННОГО АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Е.Н. Муравьева, Т.А. Кравцова, А.В. Король

Исследованы квантитативные единицы современного английского языка, идентифицирован их статус в языке и речи. Выявлены структурные и комбинаторные возможности количественных единиц, текстовые модификации нумеральных соединений в англоязычных текстах, рассмотрен процесс их десемантизации во фразеологическом контексте, очерчены перспективы дальнейшего исследования квантитативных единиц.

© Муравйова О.М., Кравцова Т.А., Король А.В., 2015

Ключевые слова: *квантитативность, квантитативные единицы, системность, функциональная нагрузка, языковое поле количества, функционально-семантическое поле количества, семантическая деривация, нумеральное соединение, лексикализация квантитативных единиц, маргинальная зона.*

QUANTITATIVE UNITS OF MODERN ENGLISH LANGUAGE

O. Muraviova, T. Kravtsova, A. Korol

The article investigates systematic and functional properties of modern English quantitative units. It focuses on the status of quantitative words and their inherent functional potential. It analyzes their regularities in language and speech systems, creates the bank of quantitative lexical units models. The paper deals both with structure and combinability of quantitative words; makes in-depth analysis of textual modifications of numeric expressions. It identifies the functional transformation of quantitative words into onims, terms and phraseological units – the special marginal zones of the functional-semantic field of quantity. The analysis of the latest research shows that investigated systematic and functional properties of modern English quantitative units, their inherent functional potential, regularities in language and speech systems, creates the bank of quantitative lexical units models. Numerals come to the forefront for they are used with discrete nouns and as mediators with indiscrete ones. The obtained results are aimed at further understanding of English quantitative words

Keywords: *quantity, quantitative words, functional transformation, linguistic field of quantity, functional-semantic field of quantity, numeral expression, semantic derivation, lexicalization of quantitative units, marginal zone.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Особливою рисою сучасної лінгвістики є тенденція до дослідження мовних одиниць, їх семантики, структури та функцій із позицій системного підходу. Серед об'єктів дослідження, що змінюють один одного, чинне місце посідає категорія квантитативності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати вивчення квантитативних одиниць (КО) викладено в працях вітчизняних і зарубіжних лінгвістів, які досліджують лексико-граматичні [4], морфологічні [3] та словотворні [1], синтаксичні, типологічні [6], стильові [5], частиномовні [2], когнітивні [7] аспекти квантитативної лексики. Для аналізу КО лінгвісти використовують різні підходи: ономасіологічний, парадигматичний, структурно-семантичний тощо. Особливої уваги заслуговують питання семантичного наповнення КО, їх функціонального презентування та типології структурування. Вирішенню цих питань сприяє системний підхід до квантитативних

одиниць, дослідження їх в аспекті парадигматики та синтагматики як інтегральних компонентів мовного та функціонального полів кількості.

Мета статті – визначити основні системно-функціональні особливості квантитативних одиниць, що передбачає вирішення конкретних завдань, а саме: ідентифікувати риси системності КО у мові та мовленні, проаналізувати текстові функції КО в англomовних текстах, осмислити тенденції семантичних і структурних мереж КО, окреслити перспективи дослідження КО сучасної англійської мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кількісні характеристики навколишнього світу (множини, величини, відношення предметів, явищ, процесів) є основою формування філософських, логічних і мовних категорій кількості. Абстрактність вихідних категорій обумовлюється характером поступового пізнання – від простого до складного, від конкретного до абстрактного. Результати пізнання відображаються в семантичних структурах квантитативних одиниць, що утворюють специфічну мовну підсистему – парадигму певної субстанції, структури та функцій. Засоби кількості детерміновані специфікою позначуваних предметів, типом мислення, інгерентними ознаками конкретної мови. Мовна категорія кількості багатоаспектна, вона охоплює різні рівні.

У сучасній англійській мові відособлюється цілий комплекс квантитативних одиниць, інтегрованих доміантними та периферійними семами кількості. У мовному полі кількості (МПК) відображаються системні відношення, властиві навколишньому світу, когнітивному процесу, взаємозумовленість лінгвістичних і соціальних чинників.

Системність квантитативних одиниць англійського лексикону гіпотетично впливає із загальної теорії системності мови. Аналіз словникового складу англійської мови і текстового матеріалу показує наявність квантитативних одиниць, їх системність, що виявляється у парадигматичній і синтагматичній організації, на рівнях мови і мовлення, під час синтезу їх внутрішньослівних і міжслівних характеристик. Польовий підхід до вивчення квантитативних одиниць дає можливість експлікувати їх системно-функціональні ознаки.

Конституенти МПК виконують функцію позначення квантитативних відношень об'єктивного світу. МПК відзначається складною структурно-семантичною організацією елементів, у когнітивному аспекті яких віддзеркалюється соціальний досвід пізнання кількості. Субстанція МПК репрезентується субполями, сукупностями схожих КО, які інтегруються загальним семантичним множителем [6].

Аналіз КО свідчить про тривалий і складний шлях пізнання об'єктивних квантитативних відношень. Еволюція відображення кількісних відношень простежується на послідовних етапах пізнання, від виділення еквівалента величини/множини до відокремлення групи слів, що характеризуються синкретизмом кількісного і предметного значень, а потім – до вербалізації множини/величини за допомогою КО абстрактного значення. Ці етапи пізнання по-різному відображені в семантиці квантитативних слів. У системі англійських числівників перший етап відображення кількості не етимологізується, що свідчить про давнє походження цих слів в інших мовах. У смислових структурах КО відображається дієвість діалектичних законів когнітивного процесу – послідовного, спадкоємного і спіралеподібного.

Лексичні засоби вираження кількості охоплюють димензональні та числові компоненти [4]. Сему кількості реалізують числівники (one, twenty, million), денумеративи (only, between, teenager, one-time), лічильні слова (pair, couple, dozen, baker's dozen) і мезуративи (mile, ton, bushel).

Центральна частина МПК охоплює числівники і похідні нумеральні одиниці. Статус числівників серед лексичних засобів вираження кількості визначається їх дистинктивними ознаками. Доцентрова сила числівників зумовлюється їх регулярною співвіднесеністю з натуральним рядом чисел, можливістю позначення будь-яких множин, уживанням їх у прямому (two apples) і непрямому лічenni (two rounds of apples), здатністю замінити інші позначення чисел (pair, dozen, score).

Відмінність числівників полягає у специфіці позначення числового поняття як одного з атрибутів просторових форм. Число позначає не лише поняття міри предметів, а й указує на зв'язок явищ. Семантична унікальність парадигми числівників виявляється в реалізації інваріантної семи числа. Парадигматично числівники включено до ієрархічної системи квантитативних протиставлень з денумеративами, лічильними словами та мезуративами [3]. Кожна з опозицій (числівники – денумеративи, числівники – лічильні слова, числівники – мезуративи) характеризується властивим для неї складом дистинктивних ознак. Загальним для числівників і денумеративів є те, що вони реалізують загальнокатегоріальну сему кількості. Відмінними рисами числівників є їх високочастотність, неускладненість опорної семи числа, специфічна сполучуваність. Денумеративним утворенням притаманна розширена форма та ускладнена семантика. Денумеративи перебувають у субординаційній залежності, утворюють лексичний ряд, формальним центром якого є корінь числівника, а в значенні – сема числа.

Спільною для опозиції «числівники – лічильні слова» є квантитативна інформація про дискретні одиниці, що співвідносяться із запитанням «How many?». Члени цієї опозиції інтегровані функціональною ідентичністю та сполучуваністю з дискретними одиницями. Дистинктивні ознаки слів згадуваної опозиції виявляються в різній кореляції з натуральним рядом чисел: регулярній, стабільній – у числівників; нерегулярній, нестабільній – у лічильних словах. Числівники реалізують контактні зв'язки з позначеннями живих і неживих об'єктів, подій, явищ, еталонів міри і лічення. Лічильні слова виконують роль другорядного класифікатора, обмеженого побутовими сферами (під час підрахунку худоби, птиці, плодів, яєць тощо).

Числівники і слова міри та ваги (мезуративи) перебувають у контактних зв'язках, які сприяють реалізації прямого і непрямого лічення [1]. Мезуративи залучаються до сфери вербалізації квантитативної інформації, що корелює із запитанням «How much?». Числівники і димензональні слова утворюють єдність, компоненти якої доповнюють один одного і включаються в парадигму квантитативних слів МПК. Серед мезуративів, на відміну від числівників, виділяється група одиниць, що позбавлені семи числа (box, cup, glass). Спільною для опозицій «числівники – денумеративні слова», «числівники – мезуративи» є наявність архісеми квантитативності. Зіставлення способів реалізації квантитативної функції числівниками, з одного боку, і лічильними словами – мезуративами, з іншого боку, показує, що числівники англійської мови посідають центральне місце серед лексичних КО.

Аналіз слів із квантитативним компонентом свідчить про їх системність – наявність архісеми кількості, ідентичних семантичних трансформвань і типів моделювання квантитативних одиниць [5]. Наприклад: couplet; bracer, coupler, scorer; scoreless, poundal; day centre, day-dream, day nursery, hourglass, day-school, day-trip, pound-force; acre-foot, acre-inch; day off, day out, day-to-day; daylong, pound-foolish, penny-wise; hourly; miler, pounder; poundage, acreage, milage, footage; poundal.

Мовний комплекс КО – це упорядкована, структурно багатоаспектна, детермінована лінгвістичними та соціальними чинниками унікальна вторинна система, якій притаманні динамізм, варіативність і поліфункціональність. КО реалізують квантитативну (three acres of land), нумеративну (twenty=10x2), епідигматичну (once, only, oneness) і когнітивну (brace – «pair of arms», «a pair») функції.

Системні відношення КО не обмежуються сферою словника, вони специфічно реалізуються в умовах вербальної комунікації.

Системність КО верифікується внутрішніми семантичними чинниками, міжсловними зв'язками, інтеграцією їх парадигматичних і синтагматичних ознак.

Дослідження функціонування КО в руслі діяльнісної теорії є надійною базою пізнання їх суті. Польовий підхід до вивчення КО вважається нами валідним для розкриття статичної і динаміки КО [5], їх структурно-семантичних і функціонально-прагматичних параметрів. У концепції функціонально-семантичного поля кількості, як зазначає М.О. Медвідь, закладена ідея системного вивчення синтагматичних зв'язків КО [5]. ФСПК – це функціонально-семантична абстракція. МПК і ФСПК – системи, що корелюють між собою. Їх інтеграція детермінована факторами часу, адаптації, змінюваності мови як іманентної системи.

Домінантною, дієвою, семантично і структурно мобільною одиницею ФСПК є нумеральне сполучення (НС). НС – це сегментована конструкція, що моделює квантитативні відношення об'єктивної дійсності. Сполучуваність числівників – невід'ємних компонентів НС – обумовлюється суттю досліджуваних знаків, нормами мовної системи, що знаходить вираження в нумеральних сполученнях числівник + іменник, числівник + еліптований елемент, специфікатор + числівник + іменник, самостійне вживання числівника на позначення нумеративної функції. Дослідження дистрибуції числівників у газетно-журнальному дискурсі показує, що більше половини НС складають повні, нееліптовані сполучення і їх субмоделі.

У газетно-журнальному регістрі текстів числівники співвідносяться в основному з позначенням кількісних характеристик референтів, при реалізації квантитативної функції вони позначають точні або апроксиматичні параметри [4]. В обох випадках вирішальне значення має контекст, його прагматична спрямованість, а в межах НС – корелюючі з числівником елементи – специфікатори, їх наповненість, позиція. Специфікатор модифікує структуру і семантику НС – розчленованої одиниці квантитативного наповнення. Функціонально-семантичне навантаження має детерміновано-дискурсійний характер. Інтенсифікуючи значення точного числа, специфікатор сприяє реалізації експресивної функції. Значення неточної кількості реалізується в особливому контекстуальному оточенні, про що свідчить аналіз англомовного газетно-журнального дискурсу: They copied and tested it about four years later in an explosion that stunned the West. Dean Witter, Discover & Co. released a list Thursday of companies that got 20% or more their profits from Asia.

Функціональних змін зазнають усі компоненти НС, що проявляється в їх позиційній мобільності та семантичній варіативності. Розпізнанню функцій КО сприяє мікро- і макроконтекст НС, безпосереднє оточення числівника і характер дискурсу, у якому НС реалізується [4]. У мовленнєвому процесі виникають інноваційні КО. Денумеративи при цьому зберігають спільність твірних морфем, відбувається розширення семантичної структури деривативів. У сучасній англійській мові числівники мають тенденцію до розширення спектра функцій. Десемантизація КО має місце у фразеологічному контексті (*three sheets in the wind* – «море по коліна», *eighteen carat lie* – «нахабна брехня»), а також у нумеральних онімах (*Boeing 747*, *Fifth Republic*, *Richard III*), у яких кількісне значення поступається якісному і предметному.

В умовах фразеологічного контексту квантитативний компонент десемантизується, реалізує квалітативні та предметні значення (*all in one piece* – «гармонійний, погоджений, у повній відповідності»; *between two days* – «вночі»). Адекватне сприймання інформації забезпечують прості, чіткі та логічні форми. Залучення компресованих форм подачі інформації пояснюється зростаючим обсягом останньої.

Нумеральні сполучення сприймаються нами як вихідні одиниці фразеологічних одиниць із квантитативним компонентом. НС набувають «другого дихання», оновлюються новими семантичними прирощеннями, збагачуються конотативними значеннями.

Висновки. Пізнання кількісних ознак навколишнього світу знаходить специфічне відображення в мовній картині світу, зокрема в мовному полі кількості (МПК). МПК – це ієрархічна, цілісна, динамічна, відкрита система, конститuentи якої інтегровані домінантними та периферійними семами кількості, про що свідчать результати аналізу аутентичних лексикографічних джерел. Когнітивний аспект КО в сучасній англійській мові відображається в термінологічному просторі – предметне, кількісне та якісне значення.

Проблеми вивчення системно-функціональних особливостей квантитативних одиниць сучасної англійської мови мають перспективи подальших досліджень. Одержані результати не вичерпують проблематики, висвітленої в роботі. Перспективним вважаємо вивчення функцій КО англійської мови в текстах різного жанру та стилю близьких та дистантних мов; дослідження онтології КО, їх субполів; осмислення впливу взаємодії лінгвістичних і екстралінгвістичних чинників на функціонування КО; типологічний аналіз еволюції термінів; розроблення математичних моделей для вдосконалення комп'ютерних програм-перекладачів.

Список джерел інформації / References

1. Dehaene, S. (2007), *The number sense: How the mind creates mathematics*, Oxford University Press, New York, 432 p.
 2. Pica, P., Lemer, C., Izard, V., Dehaene, S. (2004), *Exact and approximate arithmetic in English word groups*, Science, London, 651 p.
 3. Langendoen, D.T. (2006), *Quantity and disjunctive numerals of estimation*, Print Style, London, 127 p.
 4. Медвідь О. М. Системна організація квантитативної лексики / О. М. Медвідь // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КДЛУ. Сер. Філологія, педагогіка, психологія. – 2000. – Вип. 1. – С. 205–209.
Medvid, O.M. (2000), “System organization of quantitative vocabulary”, *Scientific bulletin of UNESCO KDLU department. Philology, pedagogics, psychology* [“Systemna orhanizatsia kvantytatyvnoi leksyky”, *Naukovyi visnyk kafedry YUNESKO KDLU. Filolohia, pedahohika, psyholohia*], KDLU, Kyiv, Issue 1, pp. 205-209.
 5. Медвідь О. М. Структурні особливості нумеральних сполучень / О. М. Медвідь // Вісник СумДУ. Сер. Філологія. – 2000. – Вип. 19. – С. 24-35.
Medvid, O.M. (2000), “Structural peculiarities of numeral units”, *Bulletin of SumDU. Philology* [“Strukturni osoblyvosti numeralnykh spoluchen”, *Visnyk SumDU. Filolohia*], SumDU, Sumy, Issue 19, pp. 24-35.
 6. Швачко С. О. Семантичне навантаження денумеральних одиниць / С. О. Швачко // Мовні концептуальні картини світу : зб. наук. праць. – 2002. – № 7. – С. 522-527.
Shvachko, S.O. (2002), “The semantic load of denumeral units”, *Linguistic conceptual world scenes: Collected scientific papers* [“Semantychne navantazhennia denumeralnykh odynyt”, *Movni kontseptualni kartyny svitu: Zbirnyk naukovykh prats*], Kyiv, No. 7, pp. 522-527.
 7. Таранець В. Г. Походження поняття числа і його мовної реалізації (до витоків індоєвропейської прамови): монографія / В. Г. Таранець. – Одеса : Астропринт, 2000. – 236 с.
Taranets, V.H. (2000), *The origin of the number concept and its linguistic realization (to the sources of indo-european parent language): Monography* [Pohodzhennia poniattia chysla i yoho movnoi orhanizatsii (do vytokiv indoevropeiskoi pramovy): *Monohrafia*], Astroprint, Odesa, 236 p.
- Муравйова Олена Николаївна**, ст. викл., кафедра іноземних мов, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: helenmuraviova@gmail.com.
- Муравьёва Елена Николаевна**, ст. преп., кафедра иностранных языков, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: helenmuraviova@gmail.com.
- Muraviova Olena**, senior lecturer, foreign languages department, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-69; e-mail: helenmuraviova@gmail.com.

Кравцова Тегяна Анаполівна, викл., кафедра іноземних мов, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: kafl402@mail.ru.

Кравцова Тагьяна Анатольевна, преп., кафедра иностранных языков, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: kafl402@mail.ru.

Kravtsova Tetiana, lecturer, foreign languages department, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-69; e-mail: kafl402@mail.ru.

Король Аліна Валентинівна, викл., кафедра іноземних мов, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: kafl402@mail.ru.

Король Алина Валентиновна, преп., кафедра иностранных языков, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: kafl402@mail.ru.

Korol Alina, lecturer, foreign languages department, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-69; e-mail: kafl402@mail.ru.

*Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук М.В. Черною.
Отримано 15.03.2015. ХДУХТ, Харків.*

УДК 81'373.45

АНГЛІЙСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ, ЇХ ХАРАКТЕР ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Л.А. Подворна, М.В. Кондратенко

Розглянуто соціолінгвістичний стан розвитку французької мови та чинники, що сприяють формуванню цього стану. Особливу увагу звернено на аналіз питань, пов'язаних із процесом англійських запозичень та супровідними явищами.

Ключові слова: англіцизм, запозичення, деривація, мова-реципієнт.